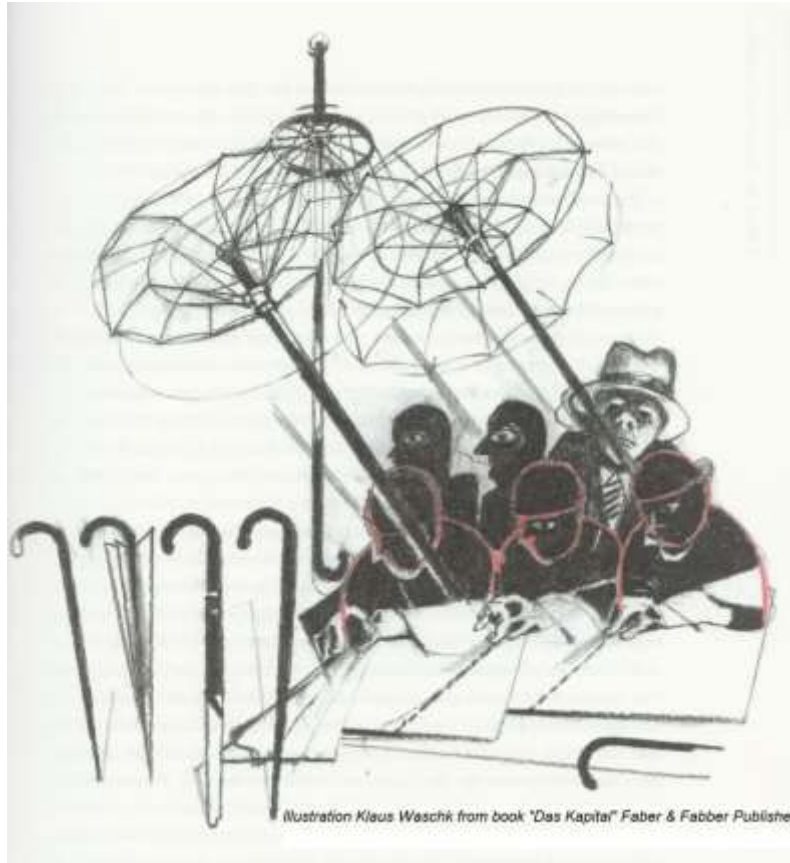

Από τα ζευγάρια στην οικογένεια καταγωγής : το Κινητό Γενεόγραμμα για Ζευγάρια – (Genogramma Mobile per Coppie - GMC ©). Μια διερευνητική και θεραπευτική μέθοδος

M. Coletti*, A. Viscosi**

Μετάφραση: Ευδοκία Ταγκούλη, Δημήτρης Αναγνώστου – Παιδοψυχίατροι

***M. Coletti:** Οικογενειακός θεραπευτής και εκπαιδευτής της Συστημικής Οικογενειακής Θεραπείας, Πρόεδρος του Istituto Europeo di Formazione e Consulenza Sistemica di Roma.

****A. Viscosi:** Ψυχολόγος και ψυχοθεραπεύτρια, Istituto Europeo di Formazione e Consulenza Sistemica

Περίληψη

Οι συγγραφείς περιγράφουν μια τεχνική με σκοπό να χρησιμοποιηθεί στη θεραπεία με ζευγάρια. Το εργαλείο *Κινητό Γενεόγραμμα για Ζευγάρια (GMC ©)* ξεκίνησε από μια ιδέα και συνάμα από την κλινική εμπειρία που απέκτησε στο πεδίο της θεραπείας ζεύγους ένας εκ των συγγραφέων του παρόντος άρθρου, ο Maurizio Coletti. Το GMC © είναι εμπνευσμένο από το κλασικό γενεόγραμμα και στοχεύει στο να εμβαθύνει γύρω από την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι οικογένειες καταγωγής επηρεάζουν τη δυναμική της σχέσης στο ζευγάρι. Ο

ισυγγραφείς περιγράφουν το εργαλείο (GMC ©) και δίνουν τις κατευθύνσεις για την εφαρμογή του, έχοντας πρώτα παρουσιάσει το βιβλιογραφικό θεωρητικό του υπόβαθρο και τις κλινικές εμπειρίες που το ενέπνευσαν. Κατόπιν δίνεται ένα πρακτικό παράδειγμα επεξήγησης της χρήσης του εργαλείου. Μια από τις καινοτομίες που εισάγονται από το GMC ©, την οποία οι συγγραφείς ορίζουν ως «η τέταρτη διάσταση», είναι η δυνατότητα του να μπορείς, στην κυριολεξία, να «βάλεις χέρι» στην ιστορία των οικογενειακών σχέσεων, μέσα από την εισαγωγή ενός «πρακτικού» επιπέδου στο αφηγηματικό, το οποίο ήδη υπάρχει στο κλασικό γενεόγραμμα.

Λέξεις-Κλειδιά: θεραπεία ζεύγους, γενεόγραμμα, οικογενειακές σχέσεις, οικογένειες καταγωγής, διεργασία

Εισαγωγή

Κατά τη θεραπευτική αντιμετώπιση των συζυγικών προβλημάτων δεν μπορεί παρά να έρθουμε αντιμέτωποι με τις οικογένειες καταγωγής των συντρόφων. Είτε πρόκειται για χωρισμό ή για διαζύγιο, είτε για την προσπάθεια να αποφευχθεί ο τραυματικός τερματισμός μιας σχέσης, είτε ακόμα για την προσπάθεια να βρεθεί διέξοδος από μια κατάσταση αναβολής, από μια κατάσταση έντασης, ασυνεννοησίας, αποστασιοποίησης, συγκρούσεων, η διερεύνηση (και μερικές φορές η συμμετοχή στην πραγματικότητα) των οικογενειών καταγωγής / FDO στη θεραπευτική διαδικασία είναι αναπόφευκτη.

Η διαμέσου τριών γενεών (trigenerazionale) διάσταση της διερεύνησης των σχημάτων στα οποία εμφανίστηκαν, και στη συνέχεια αναπτύχθηκαν τα σχεσιακά προβλήματα ώστε να μονιμοποιηθούν μέσα στο ζευγάρι, έχει ρίζες από παλιά τόσο στη θεωρία όσο και στην πρακτική των συστημικών και οικογενειακών θεραπειών.

Γύρω από αυτό το θέμα, ο Caneparo (1982) δηλώνει: «Η θεωρητική βάση συνίσταται στο να κατανοήσουμε τα προβλήματα του ζεύγους ως προερχόμενα από ένα διαγενεακό πλαίσιο το οποίο αποτελείται από τη σύγκλιση των οικογενειών καταγωγής με το ιδιαίτερα δικό τους σχεσιακό ύφος».

Αυτή η δήλωση, μέσα από την απλή και αποφασιστική της σαφήνεια, είναι πολύ σημαντική και ανοίγει το πεδίο για διαφορετικές παρεμβάσεις και πρωτόκολλα, όλα φτιαγμένα για να διερευνήσουν και να χρησιμοποιήσουν τις οικογένειες καταγωγής ως δομικό θεμελιακό μέγεθος, είτε για τη δημιουργία του ζεύγους, είτε για την εξέλιξή του, είτε, τέλος, και για την κρίση του.

Από την άλλη πλευρά, το ενδιαφέρον των οικογενειακών θεραπειών για τις οικογένειες καταγωγής των ομάδων οικογενειών και ασθενών σε θεραπεία, είναι παλιό και εμφανίζεται πρώιμα κατά τη διατύπωση των θεωριών και των τεχνικών, οι οποίες ανοίγουν την εφαρμογή στα συστήματα οικογενειών της ιδέας του θεραπευτικού πλαισίου για ψυχιατρικά, ψυχολογικά, και προβλήματα σχέσεων.

Στη συνέχεια θα αναφέρουμε, συνοπτικά και εν συντομία, μερικούς από τους συγγραφείς, που πρόσφεραν σημαντική συνεισφορά σε αυτές τις προσεγγίσεις.

Ο Murray Bowen ήταν, πιθανόν, ανάμεσα στους πρώτους οι οποίοι ασχολήθηκαν συστηματικά με την ένδο και δια-γενεακή διάσταση των διαταραχών και των ατομικών δυσλειτουργιών. Σύμφωνα με τον Bowen, για τη λειτουργική ανάπτυξη και την εξέλιξη των λειτουργιών είναι εξαιρετικά σημαντικό αυτό το πέρασμα που ονόμασε «διαφοροποίηση του εαυτού από την οικογένεια», για το οποίο δεν έθεσε αποκλειστικά μια ηλικία, δίνοντας στην πορεία αυτή μια διάσταση εξατομίκευσης. Το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι αυτό που ορίστηκε ως η κατάκτηση του «ώριμου και συνειδητού Εγώ» (Bowen, 1979).

Ο Jim Framo, ένας από τους πρωτοπόρους της οικογενειακής θεραπείας, χρησιμοποίησε ευρέως τις οικογένειες καταγωγής στα πλαίσια της θεραπείας. Σύμφωνα με τη θεώρησή του, οι οικογένειες καταγωγής μπορούσαν να συνεισφέρουν με τρόπο πολύ θετικό στη θεραπεία, αρκεί να μην μεταμορφωθούν στη μοναδική κατεύθυνση στην οποία συγκλίνουν όλες οι παρεμβάσεις. Ο Framo χρησιμοποίησε ευρέως τη διαγενεακή προσέγγιση, ακόμα και προσκαλώντας απευθείας τις οικογένειες καταγωγής κατά τη διάρκεια της συνεδρίας της θεραπείας οικογένειας (Framo, 1996).

Ο Ivan Boszormenyi-Nagy συνεισέφερε, με εξέχοντα και βαρύνοντα τρόπο, με την ιδέα μιας τρι-γενεακής μετάδοσης των σχεσιακών μοντέλων και επίσης με την πρακτική της διερεύνησης των οικογενειών καταγωγής στα πλαίσια της θεραπευτικής εργασίας με τις οικογένειες. Σύμφωνα με τον συγγραφέα αυτό αφορά στο «να γυρίσεις πίσω για να αναχωρήσεις καλύτερα», δηλαδή το «να κάνει ένα βήμα πίσω, για να κάνεις δύο βήματα μπροστά» (Boszormenyi-Nagy, 1988).

Ο Maurizio Andolfi ορίζει την «τρι-γενεακή οικογένεια» ως «μια πολύπλοκη οντότητα, γεμάτη αντιφάσεις και συγκρούσεις, οι οποίες όμως γίνονται στοιχεία για την κατανόηση του εσωτερικού της κόσμου από έναν παρατηρητή ικανό να αντιληφθεί τον συσχετισμό μεταξύ των συμπεριφορών και βιωμάτων του παρόντος και τις ανεκπλήρωτες ανάγκες του παρελθόντος». Ο παραπάνω συγγραφέας δίνει μεγάλη προσοχή στη βαρύνουσα συνεισφορά των οικογενειακών μύθων στην εγκατάσταση των σχέσεων που αναπτύσσονται ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας.

Τέλος, «Η τρι-γενεακή προσέγγιση ορίζεται ως ένα διαγνωστικό εργαλείο, το οποίο επιτρέπει να προσδοθεί ένα πιο ευρύ νόημα στις ψυχοπαθολογικές εκδηλώσεις, ανάγοντας αυτές σε στοιχεία που αντιπαρέρχονται τις σχέσεις στο παρόν και ανακαλύπτουν τις ρίζες τους στις οικογένειες καταγωγής του καθενός» (Andolfi e Cigoli, 2003).

Επιστρέφοντας στον Alfredo Canenago και στο άρθρο του που προαναφέραμε γύρω από τα προβλήματα του ζεύγους, ο ίδιος αναφέρει ότι υπάρχουν δύο τυπολογίες των οικογενειακών συστημάτων: οι συνεκτικοί και οι διασπασμένοι, «σύμφωνα με τον τρόπο που ομαδοποιούνται, τα οικογενειακά συστήματα έχουν περιγραφεί ως συνεκτικά και διαχεόμενα, ανάλογα με το εάν στο εσωτερικό τους υπάρχουν δυνάμεις κεντρομόλες ή φυγόκεντρες».

Σε μία ανασκόπηση της ελλιπούς παγκόσμιας βιβλιογραφίας πάνω σ' αυτό το θέμα, ο Kelsey-Smith et Beavers (1981) αναφέρουν ότι οι έννοιες κεντρομόλος-φυγόκεντρος έχουν χρησιμοποιηθεί από ανθρωπολόγους όπως ο Kroeber (1925), από ηθολόγους όπως ο Wilson (1975) και από ψυχαναλυτές όπως ο Erikson (1963), για να περιγραφεί ένας τρόπος λειτουργίας χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η υγεία ή η ασθένεια. Ο Stierlin (1973) χρησιμοποιεί παρόμοιες έννοιες όταν μιλάει για την αποδέσμευση εφήβων από την ομάδα της οικογένειας και ο Minuchin (1974) όταν μιλάει για οικογένειες «συγχωνευμένες» (enmeshed) ή «απεμπλεγμένες» (disengaged). Γενικά, όλοι οι παραπάνω συγγραφείς ορίζουν το είδος των σχέσεων (stile relazionale) της πυρηνικής οικογένειας, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους την οικογένεια καταγωγής.

Συνεχίζει ο συγγραφέας: «Η αρχική μου συνεισφορά σε αυτό το θέμα (Canevaro, op.cit.) ήταν να μελετήσω τη σχέση ανάμεσα στις δύο οικογένειες καταγωγής μέσα από την ένωση των εκπροσώπων μέσα από τον περιορισμό της συμμαχίας, όπως και το να μελετήσω το δομικό πεδίο, πραγματικό ή εικονικό, προσδιορισμένο από την αλληλεπίδραση ανάμεσα στο σύστημα της οικογένειας καταγωγής και το σύστημα της πυρηνικής οικογένειας».

Σε αυτό το υπόβαθρο, μπορούμε να φανταστούμε τρεις ενδεχόμενους τύπους συναντήσεων ανάμεσα στους συντρόφους:

-Αμφότεροι να κατάγονται από οικογένειες συγχωνευμένες

-Αμφότεροι να κατάγονται από οικογένειες απεμπλεγμένες

-Ο ένας σύντροφος να κατάγεται από οικογένεια συγχωνευμένη και ο άλλος από οικογένεια απεμπλεγμένη.

Ωστόσο, εδώ δεν είναι ο κατάλληλος τόπος για να εμβαθύνουμε πώς και πότε κάθε μία από αυτές τις παραπάνω εκδοχές μπορεί να καταλήξει σε κρίση και να προκαλέσει προβλήματα στις σχέσεις ανάμεσα στους συντρόφους. Θα θέλαμε να υπενθυμίσουμε, όμως, ότι καμία από τις παραπάνω τρεις πιθανότητες δεν είναι από μόνη της φορέας προβλημάτων, ενδογενώς παθογόνος. Μια συζυγική κρίση είναι το αποτέλεσμα πολλών παραγόντων και συν-παραγόντων, κάποιοι από τους οποίους προκύπτουν από την ίδια τη σχέση, άλλοι από την ατομική διαδρομή του καθενός από τους συντρόφους, άλλοι, ακόμα, από το πλαίσιο του διευρυμένου οικογενειακού συστήματος (τα παιδιά, τις οικογένειες καταγωγής). Τέλος, μπορούν να αναγνωριστούν σε διάφορες εξαιρετικές καταστάσεις (ασθένειες, πένθη, προβλήματα οικονομικά, εργασιακά).

Αλλά (κι εδώ είναι η κύρια εστίαση της δικής μας συνεισφοράς, η οποία προέρχεται από την κλινική δουλειά με ζευγάρια, καθώς επίσης και από την έρευνα πάνω στις σχέσεις των ζευγαριών) είναι αποφασιστικής σημασίας το να αναρωτηθούμε πώς θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στη θεραπευτική διαδικασία όλο το φάσμα της γνώσης της τρι-γενεακής προσέγγισης.

Δηλαδή, το πώς να καταστήσουμε χρήσιμο το να χρησιμοποιήσουμε τις μέχρι τώρα συλλεγμένες πληροφορίες και με ποιον τρόπο-μέθοδο να προχωρήσουμε στην ίδια τη συλλογή αυτή.

Είναι ήδη γνωστό ότι η θεραπεία των προβλημάτων του ζεύγους μπορεί να πραγματοποιηθεί δια μέσω πολλαπλών προσεγγίσεων και με διαφορετικά εργαλεία. Σχηματικά (ίσως υπερβολικά σχηματικά) θα λέγαμε ότι δύο είναι οι τρόποι παρέμβασης σε μια απλουστευμένη σχηματοποίηση.

Η πρώτη από αυτές τις προσεγγίσεις βασίζεται στην επεξεργασία των συμβουλών και προτροπών (πρόκειται για επισημάνσεις) οι οποίες έχουν ως στόχο να παρεμβάλλονται στους τρόπους που θεωρούνται δυσλειτουργικοί, παθολογικοί: δηλαδή, το να «αντικατασταθούν» δυσλειτουργικές αλληλεπιδράσεις με τύπους αλληλεπίδρασης που ελπίζουμε να μπορούν να είναι πιο «υγιείς», πιο αποτελεσματικοί, πιο λειτουργικοί. Ακόμα, το να εισαγάγουμε νέες μεθόδους, οι οποίες, ως τέτοιες, να επιτρέπουν στους συντρόφους να πειραματιστούν στην εισαγωγή διευκολυντικών συνθηκών, μέσα από την προοδευτική εγκατάλειψη στάσεων και σχεσιακών διαστάσεων που μοιάζουν να είναι στη βάση της δυσφορίας και του πόνου ανάμεσα στο ζευγάρι.

Η δεύτερη προσέγγιση προσπαθεί να παρεμβληθεί (ή, έστω, να αναμετρηθεί) στα δυναμικά τα οποία έχουν προσδιοριστεί ως πηγή της δυσφορίας και των δυσκολιών, διαμέσου της προσφοράς πλαισίου νοημάτων και αναδομήσεων, οι οποίες να μπορέσουν να εγείρουν στους συντρόφους νέες οπτικές γωνίες αντίληψης, νέα βιώματα και συναισθήματα: αυτές οι εμπειρίες-βιώματα και τα ανάλογα συναισθήματα, θα μπορούσαν να επιτρέψουν την καταπολέμηση αυτών που μοιάζουν να είναι στη ρίζα των δυσκολιών της σχέσης (θα επέτρεπαν την αντιπαραβολή με εκείνα τα οποία φαίνεται να εδράζονται στη ρίζα των δυσκολιών της σχέσης / στα οποία φαίνεται να ριζώνουν οι δυσκολίες της σχέσης).

Στην περίπτωση της εργασίας με τα ζευγάρια μπορεί να ειπωθεί ότι, είτε χρησιμοποιείται μια προσέγγιση περισσότερο κανονιστική-περιοριστική, βασισμένη σε «οδηγίες», είτε μια περισσότερο «ερμηνευτική» («επαναπροσδιορισμού»): και αυτές δεν αλληλοαποκλείονται μια και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους ίδιους θεραπευτές, μέσα σε ίδιες σχέσεις ζεύγους, άλλοτε σε θεραπεία ζεύγους και άλλοτε σε συμβουλευτική.

Επίσης, όταν αναζητείται μια ένδειξη για επανακαθορισμό συμπεριφορών, οι οικογένειες καταγωγής αποτελούν έδαφος σημαντικό για ανάλυση και έρευνα. Και η ανακατασκευή των βιωμάτων και των συναισθημάτων που ο καθένας από τους δύο συντρόφους κουβαλάει από την δική του οικογένεια καταγωγής είναι τόσο μεγάλης σημασίας, επειδή ακριβώς επιτρέπει, αφ' εαυτής, τόσο την υπέρβαση των εντάσεων του παρόντος, όσο και την κατανόηση μερικών μακρυνών καταβολών.

Υπάρχουν πολλές και ποικίλες μέθοδοι για να εργαστούμε γύρω από τις οικογένειες καταγωγής κατά τη διάρκεια μιας θεραπείας ή συμβουλευτικής του ζεύγους, η οποία έχει πραγματοποιηθεί σε δημόσιο φορέα ή στον ιδιωτικό τομέα.

Αντίστοιχα, υπάρχουν διάφοροι τρόποι εργασίας με τις οικογένειες καταγωγής στη θεραπεία της οικογένειας. Άλλοτε πρόκειται για περιπτώσεις θεραπειών που αφορούν σε εξειδικευμένα προβλήματα (διαταραχές συμπεριφοράς, διατροφής, κατάχρηση ουσιών, ψυχώσεις, προβλήματα εφήβων και νεαρών ενηλίκων), άλλοτε όταν η εμπλοκή της οικογένειας θεωρείται κατά κοινή ομολογία «κατάλληλη» και χρήσιμη. Αυτό ισχύει κυρίως στην περίπτωση της συνθετικής εργασίας η οποία πραγματοποιείται σε πλαίσιο δημοσίων υπηρεσιών.

Επιστρέφοντας τώρα στην περίπτωση της εργασίας με τα ζευγάρια, είναι αδιαμφισβήτητη η ισχύς της διαπίστωσης, σύμφωνα με την οποία στο ζευγάρι υπό διαμόρφωση, οι σύντροφοι έχουν μεταφέρει το προσωπικό τους βίωμα -με θετικό ή με αρνητικό τρόπο- μέσα από τις δικές τους οικογένειες καταγωγής.

Αλλά με ποιόν τρόπο να κάνουμε να επαναβιωθούν αφηγήσεις, συναισθήματα, συμβάντα και διαδικασίες μέσα στη θεραπεία;

Ακόμα κι εδώ, τα μοντέλα μπορεί να είναι διαφορετικά.

Αρχίζοντας από την ελεύθερη αφήγηση συγκεκριμένων χαρακτηριστικών, είτε ειδικών καταστάσεων, που ο καθένας από τους συντρόφους μπορεί να έχει βιώσει, περνώντας στο γενεόγραμμα, σχεδιασμένο πάνω σε ένα φύλλο χαρτί διαφορετικών διαστάσεων (συνήθως προτείνεται ένα κινούμενο φύλλο μεγάλων διαστάσεων), φτάνοντας στα γλυπτά του ζεύγους και των οικογενειών καταγωγής των συντρόφων του ζευγαριού.

Στο σχεδιασμένο γενεόγραμμα, η απόδοση της ιστορίας των οικογενειών καταγωγής μπορεί να διευκολυνθεί με γραφικά πρότυπα (γεωμετρικά σχήματα, δίκτυα ή γραμμές διαφορετικών διαστάσεων και χαρακτηριστικών. Κάθε μέλος που αναπαριστάται στο γενεόγραμμα συνήθως προσδιορίζεται συνοδευτικά από το όνομα και το έτος γέννησής του), τα οποία έχουν προταθεί αρκετές φορές σε μελέτες και εγχειρίδια με θέμα το γενεόγραμμα. Από αυτή την άποψη, είναι σημαντικό να αναφέρουμε την Monica McGoldrick η οποία έχει ευρέως περιγράψει και χρησιμοποιήσει αυτή τη μέθοδο ως έναν τρόπο παρέμβασης και η οποία έτσι, την ίδια στιγμή, γίνεται και πηγή πληροφοριών για τη θεραπευτική παρέμβαση στην οικογένεια (McGoldrick et al., 2008).

Παρ' όλα αυτά, ο σχεδιασμός του γενεογράμματος πάνω σε χαρτί μένει στατικός. Ωστόσο, ένας από τους συγγραφείς αυτού του άρθρου, περιέγραψε μια άλλη τεχνική για να εργαστεί με τις οικογένειες καταγωγής στην πορεία μιας θεραπείας ζεύγους, είτε στη συμβουλευτική, με τρόπο ώστε να είναι χρήσιμη στην εργασία με τους συντρόφους (όχι πάντα με ολόκληρη την οικογένεια, αν και η GMC © έχει χρησιμοποιηθεί επίσης σε θεραπείες που περιλαμβάνουν ολόκληρη την οικογένεια). Στην παρούσα εργασία γίνεται αναφορά στη χρήση της μόνο στη θεραπεία ζεύγους.

Το γλυπτό που χρησιμοποιείται στις θεραπείες ζεύγους δεν έχει κατ' ανάγκη από μόνο του μια αξία «αντικειμενικής» διερεύνησης στις οικογένειες καταγωγής. Αντίθετα, είναι μια μέθοδος πολύ αποτελεσματική για την κατασκευή διαφορετικών εικόνων της σχέσης του ζεύγους, μέσα

από τη χρήση των λέξεων και των ιστοριών με δημιουργικό και ευέλικτο τρόπο. Ωστόσο, τα γλυπτά στην εργασία με τα ζευγάρια έχουν ως τέτοια μια αδιαμφισβήτητη δυναμική, ώστε να προκαλέσει τη μνημονική ανάκληση της ιστορίας και των σχεσιακών διαστάσεων των οικογενειών καταγωγής των συντρόφων. Υπό αυτή την έννοια, οι Philippe Caillé (2007) και Luigi Onnis (2012) υπήρξαν πρωτοπόροι.

Οι συγγραφείς αυτού του άρθρου, ξεκινώντας από την εμπειρία της κλινικής εργασίας με ζευγάρια, προσπάθησαν να εστιάσουν σε μια μέθοδο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί, είτε για να ανταποκριθεί στην ανάγκη για τη διερεύνηση των σχέσεων του ζευγαριού (σε ό,τι αφορά την επιρροή των οικογενειών καταγωγής), είτε για να επιτρέψει στους συντρόφους μια αποτελεσματική διαδικασία συνειδητοποίησης και επεξεργασίας των επιρροών των οικογενειών καταγωγής του καθενός στη δημιουργία, τη δόμηση και την ανάπτυξη της σχέσης του ζευγαριού.

Η αναγκαιότητα εδώ είναι το να προταθεί ένας οργανωμένος και στηριγμένος σε ένα βασικό πρωτόκολλο τρόπος παρουσίασης του γενεογράμματος, που θα έδινε τη δυνατότητα να γίνει η αφήγηση των οικογενειών καταγωγής των συντρόφων όσο το δυνατόν περισσότερο ζωντανή, εύπλαστη και συμμετοχική.

Η πρόθεση ήταν το να καταστεί κάθε αφήγηση τόσο πλούσια σε στοιχεία, τα οποία θα μπορούσαν να αποδώσουν μια ιδέα της χρονικής διάστασης των σχέσεων ανάμεσα στα μέλη των οικογενειών καταγωγής, των μεταβολών των σχέσεων που προκύπτουν στις διαφορετικές φάσεις του κύκλου ζωής της οικογένειας και τα οποία θα μπορούσαν να αποδώσουν, μέσα από μια αντίληψη «πλαστικότητας» και εξελικτικότητας, τις έννοιες της εγγύτητας-απομάκρυνσης, της συμμαχίας- σύγκρουσης, της κεντρικότητας- περιφερικότητας.

Συγχρόνως, ήταν εμφανής η αναγκαιότητα του να επινοηθεί ένα κλινικό εργαλείο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από τους θεραπευτές σε μια εύχρηστη εκδοχή του, είτε στα πλαίσια των εξωτερικών ιατρείων δημοσίων υπηρεσιών (ή, τουλάχιστον, σε θεραπευτικές διαδικασίες των δημόσιων υπηρεσιών που συμπεριλαμβάνουν μια αντιμετώπιση του συζυγικού ζεύγους) είτε στο πλαίσιο του ιδιωτικού τομέα.

Έτσι, από μια αρχική ιδέα που διατυπώθηκε κατά τη διάρκεια ενός κλινικού εργαστηρίου, γεννήθηκε το «Κινητό Γενεόγραμμα για τα Ζευγάρια» (Il Genogramma Mobile per Coppie" (GMC ©).

Σκοποί της χρήσης του εργαλείου GMC ©

Η χρήση του GMC © στη θεραπεία ζεύγους, σύμφωνα με τους συγγραφείς, χαρακτηρίζεται ως εξής:

Γενικοί Στόχοι:

- Να διασαφηνίσει τη βαρύτητα της κληρονομικότητας, ώστε να μπορεί να γίνει αντιληπτή με υποκειμενικό τρόπο, ως προερχόμενη από τις οικογένειες καταγωγής στην προσέγγιση της δόμησης του ζεύγους.
- Να επιτρέψει στο ζευγάρι να προσδιορίσει τους πόρους και την κριτική που προέρχεται από τις οικογένειες καταγωγής.

Συγκεκριμένοι στόχοι:

Η αφήγηση της προσωπικής ιστορίας, μέσω της χρήσης του εργαλείου, επιτρέπει:

- Στον ασθενή το να γίνεται αφηγητής, κατασκευαστής και παρατηρητής της οικογένειάς του.
- Στον σύντροφο το να ακούει, να παρατηρεί και να αποδίδει ένα νέο νόημα στους τρόπους συσχέτισης που υφίστανται στις οικογένειες καταγωγής του άλλου.
- Στον θεραπευτή το να ακούει, να παρατηρεί και να επιστρέφει (ανατροφοδοτεί) στους θεραπευόμενους τη συνάρθρωση (τον συγκερασμό) των δύο προηγούμενων επιπέδων, δια μέσου ενός επιστημολογικού πλαισίου αναφοράς.

Εμβάθυνση της οπτικής (αντιληπτικής) των παρατηρητών στις διάφορες φάσεις:

- Επιτρέπει, κατά την καταληκτική συνεδρία, με το ζευγάρι απέναντι στο ταμπλό, να οπτικοποιήσει το δίκτυο των συνδέσεων, των κόμβων και των ρωγμών στις σχέσεις τους.
- Επιτρέπει στους θεραπευόμενους, μέσα από τη χρήση των χαρακτήρων που τους παρέχει το εργαλείο, να προβάλουν και να συν-κατασκευάσουν με τις κινήσεις των χεριών τους, μέσα στον χώρο του ταμπλό, το φωτογραφικό στιγμιότυπο των σχέσεων που χαρακτήρισαν την ιστορία του.

Περιγραφή του εργαλείου

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το εργαλείο είναι εμπνευσμένο από τη χρήση του γενεογράμματος (ανάμεσα και σε άλλους συγγραφείς: Montagnano e Pazzagli, 2012).

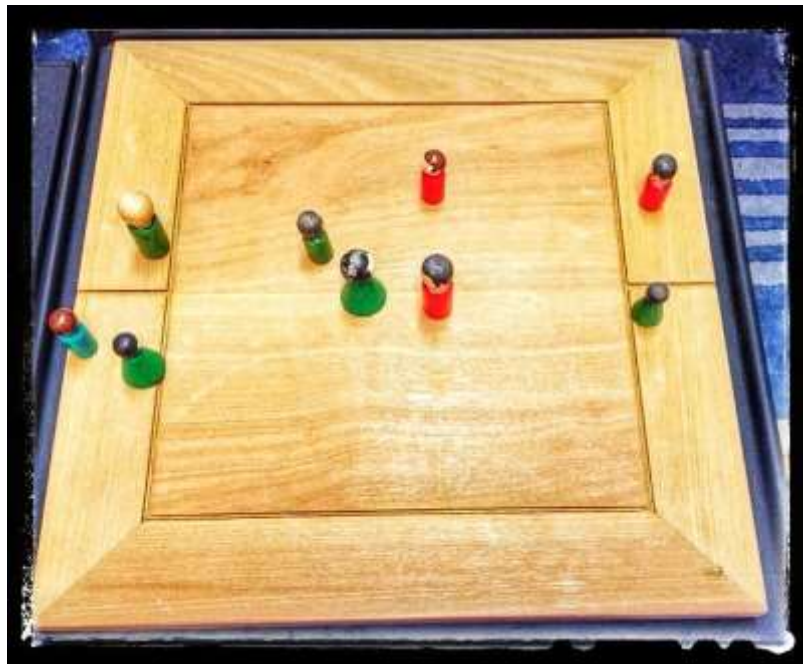
Όπως είναι γνωστό, το γενεόγραμμα, μέσα σε μια θεραπευτική διαδικασία του ζεύγους, έχει ως στόχο του το να εμβαθύνει γύρω από το πώς οι οικογένειες καταγωγής επηρεάζουν τις δυναμικές συσχέτισης της δυάδος (και όχι του θεσμού του ζεύγους), εφόσον το ζευγάρι είναι πράγματι δομημένο από την πολιτισμική, ιστορική και συναισθηματική παρακαταθήκη, την οποία οι δύο σύντροφοι έχουν κληρονομήσει από τις οικογένειες καταγωγής τους.

Το Κινητό Γενεόγραμμα GMC © μορφοποιείται πάνω σε ένα ξύλινο ταμπλό, γύρω από το οποίο ζωντανεύουν οι πρωταγωνιστές του γενεογράμματος. Το ταμπλό έχει τετράγωνο σχήμα

και είναι χωρισμένο σε δύο πεδία, τα οποία αναπαριστούν αντίστοιχα τον εντός και εκτός της οικογένειας χώρο.

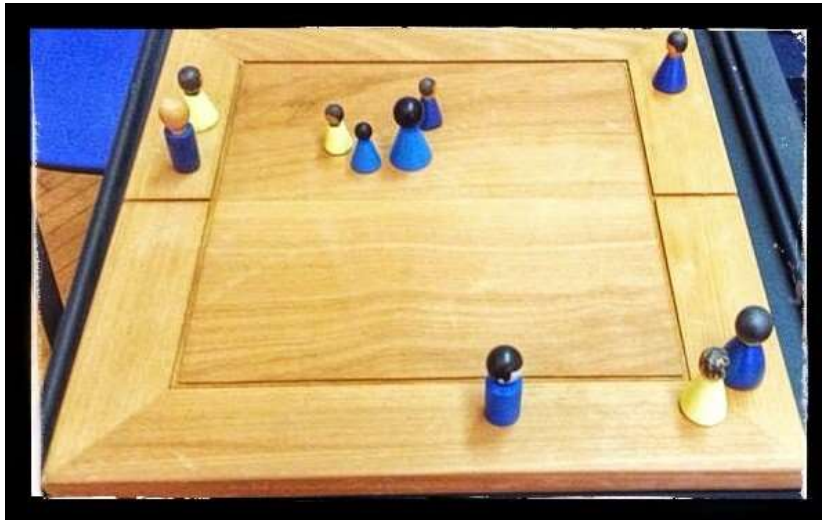

Το ταμπλό ολοκληρώνεται με την χρήση μικρών χαρακτήρων από ξύλο που αναπαριστούν τα μέλη της οικογένειας του αφηγητή, διαφορετικών σε διαστάσεις (μικρό, μεσαίο και μεγάλο), στο φύλο (αρσενικό, θηλυκό), και το χρώμα (κίτρινο, πράσινο, μπλέ και κόκκινο).

Η επιλογή των διαστάσεων των χαρακτήρων μπορεί να κατευθυνθεί, είτε από ένα κριτήριο βασισμένο στα προσωπικά στοιχεία, ή από ένα κριτήριο βασισμένο στη σημαντικότητα που το συγκεκριμένο άτομο είχε στη ζωή του αφηγητή.

Επίσης, κάθε σετ που τίθεται στη διάθεση καθενός μέλους του ζεύγους, αποτελείται από μικρά ξύλινα αντικείμενα κυλινδρικού σχήματος, τα οποία χρησιμοποιούνται για να παραστήσουν μια κατάσταση ιδιαίτερα προβληματική ή συμπληρωματικά συμβάντα συναφή με την αφήγηση (διαζύγιο, μετανάστευση, ανεργία, ιδρυματοποίηση κ.λπ...). Στην περίπτωση του πένθους, θα ζητηθεί από τον θεραπευόμενο να τοποθετήσει τον χαρακτήρα του απωλεσθέντος σε οριζόντια θέση πάνω στο ταμπλό, αλλά στο ίδιο σημείο στο οποίο βρισκόταν αρχικά.

Η χρήση του εργαλείου αρθρώνεται (πραγματώνεται, εξελίσσεται) κανονικά σε τρεις συναντήσεις, διάρκειας περίπου ενενήντα λεπτών η καθεμία: οι τρεις συνεδρίες είναι αναγκαίες ώστε να δοθεί ο απαραίτητος χρόνος στην αφήγηση της οικογενειακής ιστορίας και των δύο συντρόφων και, τελικά, στην τρίτη συνεδρία να μπορέσει να υπάρξει ανατροφοδότηση (επιστροφή του νοήματος), η οποία συγκροτείται πάνω στα σημεία που ο θεραπευτής θεώρησε ως τα πιο σημαντικά στις δύο αφηγήσεις.

Προκειμένου να λάβουμε το υψηλότερο επίπεδο αποτελεσματικότητας του εργαλείου, συνιστάται το να παρουσιαστεί αυτό στο ζευγάρι σε μια φάση της θεραπείας κατά την οποία το επίπεδο της σύγκρουσης θα έχει σε σημαντικό βαθμό μειωθεί σε σχέση με τις πρώτες συνεδρίες.

Πριν την εισαγωγή του τίθεται το ερώτημα στο ζευγάρι αν είναι διατεθειμένο να διερευνήσει τα θέματα που αφορούν στη σχέση με τις οικογένειες καταγωγής: αυτό το ερώτημα έχει ως αποτέλεσμα μια στιγμιαία μετατόπιση της θεματικής γύρω από την καθημερινότητα του ζευγαριού, η οποία αποσκοπεί στο να διερευνηθούν, μέσα στις επόμενες τρεις

προβλεπόμενες συναντήσεις από το πρωτόκολλο, αυτή που αποκαλούμε συνήθως «η κληρονομικότητα της οικογένειας». Κατά τη διάρκεια της πρώτης συνεδρίας, ο θεραπευτής παρουσιάζει το εργαλείο (GMC ©) στο ζευγάρι, επεξηγώντας τους τα μέρη που το συνθέτουν. Ο θεραπευτής προτείνει διαδοχικά σε καθέναν από τους συντρόφους, το να απέχει από την όποια παρέμβαση, με οποιοδήποτε τρόπο, κατά τη διάρκεια της οικογενειακής αφήγησης του άλλου.

Στους θεραπευόμενους δίνεται η δυνατότητα να επιλέξουν το ποιός θα είναι ο πρώτος που θα ξεκινήσει την αφήγηση, καθώς και το σετ των χαρακτήρων που επιθυμεί.

Παραθέτουμε εδώ ένα παράδειγμα παρμένο, κυριολεκτικά, από την παρουσίαση και την εισαγωγή του GMC © σε μια θεραπεία ζεύγους:

«Όπως σας είχα προαναγγείλει, σήμερα θα είναι η πρώτη από τις τρεις συνεδρίες αφιερωμένες στη χρήση του GMC ©. Όπως μπορείτε να δείτε, έχουμε μπροστά μας δυο πανομοιότυπα ταμπλό και δυο σετ από ξύλινους χαρακτήρες, διαφορετικούς ως προς το χρώμα, τις διαστάσεις και το γένος (φύλο).

Το ταμπλό αντιπροσωπεύει τον χώρο (το πεδίο, τον τόπο) της οικογένειας, στο εσωτερικό του οποίου θα τοποθετήσετε τους ξύλινους χαρακτήρες που αναπαριστούν τα μέλη της οικογένειας καταγωγής σας. Η τοποθέτηση των χαρακτήρων είναι ενδεικτική του τύπου της σχέσης που υπάρχει μεταξύ τους.

Επιπλέον, όπως μπορείτε να παρατηρήσετε, το ταμπλό είναι χωρισμένο σε δύο περιοχές. Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η κεντρική περιοχή αναπαριστά τον χώρο της οικογένειας, και εκεί θα τοποθετηθούν τα πρόσωπα τα οποία έχουν παίξει ένα ρόλο καθοριστικής σημασίας στην ιστορία της οικογένειας: η εξωτερική περιοχή μπορεί, ενδεχομένως, να χρησιμοποιηθεί για άλλους συγγενείς ή πρόσωπα που έχουν διαδραματίσει έναν σημαντικό ρόλο στη ζωή του αφηγητή.

Όπως στη ζωή, έτσι και μέσα στο ταμπλό, τα δυναμικά συσχέτισης ανάμεσα στους ανθρώπους εξελίσσονται, περνώντας διαμέσου φάσεων εγγύτητας, σύγκρουσης και επαναπροσέγγισης.

Επομένως, μπορείτε να αισθάνεστε ελεύθεροι να μεταβάλλετε τις θέσεις των χαρακτήρων, κατά τη διάρκεια της αφήγησης, σύμφωνα με αυτές τις αλλαγές.

Πριν ξεκινήσουμε, ζητάω απ' αυτόν που βρίσκεται στη θέση του ακροατή, να μη διακόπτει κατά τη διάρκεια της αφήγησης του συντρόφου του..

Κανόνες για τη χορήγηση του GMC ©

- Παρουσίαση του εργαλείου: δύο ταμπλό τετράγωνου σχήματος διαστάσεων 40 x 40, το καθένα διαχωρισμένο σε δύο χώρους που αναπαριστούν αντίστοιχα τον χώρο εντός και εκτός της οικογένειας. Δύο σειρές (σετ) με ξύλινους χαρακτήρες,

διαφορετικούς ως προς το γένος, το χρώμα και τις διαστάσεις. Μικρά κυλινδρικά αντικείμενα που αναπαριστούν ιδιαίτερα συμβάντα.

- Επεξήγηση των κανόνων χρήσης του setting: τρεις διαδοχικές συναντήσεις διάρκειας περίπου 90 min η καθεμία. Τους καλείτε να κρατήσουν έξω από τις τρεις συνεδρίες τις ήδη υπάρχουσες συγκρούσεις στο ζευγάρι. Ζητείται σε αυτόν που ακούει να μην κάνει παρεμβάσεις κατά τη διάρκεια της αφήγησης του έτερου συντρόφου.
- Τα δύο μέλη του ζεύγους καλούνται να διανύσουν, μέσω της χρήσης του εργαλείου, τις κυριότερες φάσεις του κύκλου της ίδιας της ζωής τους ως ζεύγος.
- Στο τέλος κάθε αφήγησης, φωτογραφίζεται το ταμπλό.
- Γίνεται μια «ισορροπημένη επιστροφή» στον καθένα από τους συντρόφους, χρησιμοποιώντας την αναπαράσταση των ταμπλό και των δύο συντρόφων, τα οποία πλέον τοποθετούνται το ένα στο πλάι του άλλου.

Όπως προβλέπεται από το κλασικό γενεόγραμμα, η αφήγηση ξεκινά (και εκτυλίσσεται) αρχίζοντας από την τρίτη γενιά (δηλαδή από τους παππούδες του εκάστοτε αφηγητή), παρότι το πρωτόκολλο δεν προβλέπει ότι οι παππούδες του αφηγητή θα είναι τοποθετημένοι στο εσωτερικό του ταμπλό, παρά μόνο στην περίπτωση που είχαν έναν σημαίνοντα ρόλο στη ζωή του. Το ίδιο ισχύει ενδεχομένως και για άλλους συγγενείς ή σημαντικά πρόσωπα.

Χαρακτηριστικό στοιχείο του εργαλείου είναι η δυνατότητα που δίνεται στον αφηγητή να παρεμβαίνει, κατά τη διάρκεια της αφήγησης, αλλάζοντας τη θέση των χαρακτήρων στο ταμπλό, σύμφωνα με την εξέλιξη της αφηγούμενης οικογενειακής ιστορίας. Αυτές οι μετακινήσεις χρησιμεύουν στο να υποδείξουν τυχόν αλλαγές στο εσωτερικό των δυναμικών των σχέσεων που υπάρχουν μέσα στην οικογένεια.

Κατά τη διάρκεια της αφήγησης ο θεραπευτής προσκαλεί τον αφηγητή να τοποθετήσει στην επιφάνεια τους αναπαριστάμενους χαρακτήρες, τον πατέρα, τη μητέρα, τα αδέρφια ή τις αδερφές, και ενδεχόμενες άλλες σημαντικές μορφές, έτσι όπως εμφανίζονται στην αφηγηματική αλληλουχία.

Επίσης, ο θεραπευτής προτρέπει τον αφηγητή να χρησιμοποιήσει τον υπάρχοντα χώρο στο ταμπλό, πλησιάζοντας είτε απομακρύνοντας τους χαρακτήρες, σύμφωνα με το είδος του δεσμού που υπάρχει ανάμεσα τους: αυτές οι μετακινήσεις θα είναι δυνατές καθ' όλη τη διάρκεια της αφήγησης, λαμβάνοντας υπόψη τις τυχόν εξελίξεις (ενδεχόμενες τυπολογικές αλλαγές) που οι σχέσεις παρουσιάζουν μέσα στον χρόνο.

Στο τέλος της καθεμίας από τις δύο συνεδρίες ο θεραπευτής θα αναλάβει να φωτογραφήσει το ταμπλό, ώστε να μπορεί να τα αναπαραγάγει αμφότερα στην τρίτη και τελευταία συνεδρία. Αυτή η τελευταία συνεδρία είναι αφιερωμένη στην αποκατάσταση, στη διάρκεια της οποίας ο θεραπευτής θα λειτουργήσει ώστε να ανακατασκευάσει και τα δύο ταμπλό στην αρχική τους τοποθέτηση, δηλαδή έτσι όπως είχαν φτιαχτεί από τους θεραπευόμενους στις συνεδρίες που ήταν αφιερωμένες στις προσωπικές τους ιστορίες.

Με τον τρόπο αυτό τους προσφέρεται η δυνατότητα μιας δεύτερης ανάγνωσης, η οποία περιλαμβάνει τόσο τα ευάλωτα όσο και τα δυνατά σημεία, που οι δύο οι σύντροφοι έχουν κληρονομήσει από τις οικογένειες καταγωγής τους. Όλο αυτό επιτρέπει να επαναπροσδιοριστεί το θεραπευτικό πλαίσιο, υπό το φως της νέας επιστημολογίας που συν-κατασκευάζεται διαμέσου του πρωτοκόλλου.

Το χέρι στην ιστορία (Le mani nella storia)

Το κλασικό γενεόγραμμα βασίζεται στη χρήση τριών διαστάσεων, οι οποίες περιλαμβάνουν: την αφηγηματική φάση, κατά τη διάρκεια της οποίας ο ασθενής ανατρέχει στην οικογενειακή του ιστορία: τη φάση της ενεργητικής ακρόασης, όπου ο θεραπευτής ακούει προσεκτικά και καταγράφει τα σημαντικά συμβάντα που περισσότερο προσφέρονται στο να επανοηματοδοτηθούν: και, τέλος, τη φάση επιστροφής, στην οποία επισημαίνονται τα αποθέματα και οι κρίσιμότητες πάνω στα οποία συγκροτείται η θεραπευτική παρέμβαση.

Σύμφωνα με τη δική μας άποψη, η ουσιαστική καινοτομία η οποία εισάγεται με τη χρήση του εργαλείου GMC © είναι αυτό που ονομάσαμε *τέταρτη διάσταση*.

Συγκεκριμένα, μέσου της χρήσης του εργαλείου, κυριολεκτικά δίνεται η δυνατότητα να «βάλεις χέρι» στην ιστορία των δικών τους οικογενειακών ιστοριών, εισάγοντας στο ήδη υπάρχον αφηγηματικό επίπεδο του κλασικού γενεογράμματος ένα πρακτικό επίπεδο. Η «χειρο-πρακτική» διάσταση αυτής της προσέγγισης στο γενεόγραμμα είναι χρήσιμη, αφενός για τον θεραπευόμενο, που βλέπει πραγματωμένο στο ταμπλό αυτό που διηγείται, με τη δυνατότητα να διορθώνει κατά τη διαδικασία αυτή κάτι που είπε, να το συστηματοποιεί και ακόμα να το αλλάζει, παρακολουθώντας ο ίδιος τις εξελικτικές φάσεις της δικής του οικογένειας καταγωγής. Του επιτρέπει, κατά την αναπαράσταση του ταμπλό, να τροποποιήσει αυτό για το οποίο δεν είναι ολοκληρωτικά πεισμένος, και έτσι, να αποκτήσει μια άλλη οπτική.

Αφετέρου, είναι χρήσιμη για τον θεραπευτή, ο οποίος έχει τη δυνατότητα να παρατηρεί, εκτός από το να ακούει, αυτό για το οποίο μιλάει ο θεραπευόμενος. Με αυτόν τον τρόπο, μπορεί να κάνει ερωτήσεις για να ξεκαθαρίσει καλύτερα κάποιες σκοτεινές πτυχές ή τουλάχιστον να επισημάνει αποκλίσεις ανάμεσα στο αφηγηματικό και στο αναπαραστατικό επίπεδο. Ερχόμενος σε επαφή με μια άλλη διάσταση, ο θεραπευτής μπορεί να καταλήξει σε πιο ακριβείς εκτιμήσεις και να εργαστεί μέσω εικόνων, που υπάρχουν τόσο στο δικό του οπτικό πεδίο, όσο και σε αυτό του ασθενούς.

Με αυτή την έννοια, η τέταρτη διάσταση συνεισφέρει στο να τεθεί επί σκηνής η ιστορία του θεραπευόμενου, ο οποίος γίνεται αυτοστιγμεί συγγραφέας, σκηνοθέτης και θεατής της αφήγησής του. Επιπλέον, η συν-κατασκευή αυτού του τετάρτου επιπέδου επιτρέπει να αποφευχθούν μερικοί κίνδυνοι: από τη μία πλευρά, λοιπόν, ο ασθενής θα μπορούσε να αφηγηθεί την ιστορία του, ακριβώς όπως την αφηγείτο ανέκαθεν, και έτσι να παραμένει χαμένος μέσα σ' ένα μονοπάτι φτιαγμένο από δυσλειτουργικά νοήματα που του είναι γνωστά από καιρό, και από την άλλη ο θεραπευτής, ο οποίος βρίσκεται στην κατάσταση του να πρέπει

να «αποκρυπτογραφήσει» και να ερμηνεύσει την ιστορία που μόλις άκουσε, κινδυνεύει, ξαναδιαβάζοντάς την να προβάλει μέσα στην ιστορία ίσως πολλά αυτοαναφορικά στοιχεία.

Τέλος, η άποψή μας είναι ότι η παιχνιδιάρικη εμπειρία η οποία αναπόφευκτα προκαλείται στη φαντασίωση των προσώπων στο πλαίσιο της χορήγησης του GMC ©, θα μπορούσε να συνεισφέρει στο να κάνει τον θεραπευόμενο να χαλαρώσει, επιτρέποντάς του να «παίξει» με τη δική του ιστορία, κάνοντας την εμπειρία αυτή σίγουρα πιο ευχάριστη και την ίδια στιγμή περισσότερο ζωντανή στα μάτια του.

Πρακτικό παράδειγμα χρήσης του εργαλείου GMC ©

Τώρα θα περιγράψουμε τη χρήση του GMC ©, στα πλαίσια της θεραπείας ενός ζεύγους.

Ο σύζυγος (Α) είναι 37 ετών και η σύζυγος Κ. είναι 38 ετών. Είναι παντρεμένοι εδώ και έξι χρόνια, έχουν έναν γιο 5 ετών. Ο σύζυγος είναι νομικός και εργάζεται σε μια εταιρεία και η σύζυγος πτυχιούχος (Οικονομικού Πανεπιστημίου) εργάζεται στο γραφείο ενός εκπαιδευτικού οργανισμού.

Ζητούν ψυχοθεραπεία καθώς και οι δύο αντιλαμβάνονται ότι η σχέση τους επιδεινώνεται. Οι περιπτώσεις σύγκρουσης είναι πολλές και η σεξουαλική επαφή μεταξύ τους σταδιακά έχει εξαφανιστεί.

Σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, τα προβλήματα του ζεύγους ξεκίνησαν πάνω-κάτω με τη γέννηση του γιου τους, όταν η Κ. αναφέρει υπερβολικό φόρτο εργασίας και τη στάση ελάχιστης συνεισφοράς από την πλευρά του συζύγου. Ο Α. αναφέρει ότι η Κ. είχε αφοσιωθεί υπερβολικά στον γιο, παραμελώντας τη συζυγική σχέση.

Στις πρώτες τέσσερις συνεδρίες (που επέτρεψαν να πλαισιωθούν τα γενικά χαρακτηριστικά του ζεύγους και να συλλεγούν οι διαφορετικές οπτικές των κρίσιμων σημείων) έγινε κατανοητό το πόσο πολύ υψηλό ήταν το επίπεδο της έντασης, χωρίς ποτέ να εκτονώνεται, με συγκρούσεις οι οποίες, όμως, κατά παράδοξο τρόπο, δεν θα μπορούσαν, ούτε καν σε λεκτικό επίπεδο, να θεωρηθούν επιθετικές. Υπερισχύει ένα δυνατό αίσθημα απογοήτευσης, πιο εμφανές στην Κ, η οποία αναφέρει ότι σκέφτεται ολοένα και περισσότερο γύρω από μια υπόθεση χωρισμού. Αυτό το σενάριο, αντίθετα, ο Α. δεν θέλει ούτε καν να το σκεφτεί.

Εντελώς φαινομενικά, οι αιτίες των συγκρούσεων και της έλλειψης κατανόησης είναι ασήμαντες: από τη μία πλευρά (Κ), σχετίζονται με τη βίωση μιας μεγάλης ανεπάρκειας υποστήριξης στην καθημερινότητα της οικογενειακής ζωής. Από την άλλη (Α.), με την «τελειοθηρία» που καταλογίζεται στη σύντροφο και την έλλειψη ακόμα και ενός ατομικού χώρου όπου μπορεί κανείς να χαλαρώσει και να επαναφορτιστεί...

Στην τέταρτη συνεδρία, λοιπόν, τους παρουσιάζεται το πρωτόκολλο GMC ©, οι στόχοι του και τα γενικά του χαρακτηριστικά.

Οι Κ. και Α. αποδέχονται να συμμετάσχουν.

Στην πέμπτη συνεδρία η Κ. αποφασίζει να ξεκινήσει.

Η ιστορία της Κ.

Η Κ. είναι η μοναχοκόρη ενός ζεύγους που χώρισε όταν εκείνη ήταν έξι μηνών. Αναφέρει ότι, κατά τη γνώμη της, ο πατέρας της δεν κατάφερε να αποδεχτεί τη νέα κατάσταση της οικογένειας και, μετά από μια περίοδο εντάσεων αρκετά βραχεία, απομακρύνθηκε από το σπίτι.

Η μητέρα της Κ. έμεινε μόνη, και σύντομα υποστηρίχτηκε από την αδερφή της. Η θεία μετακομίζει στο σπίτι με την Κ. και τη μητέρα της, και θα παραμείνει εκεί μέχρι και τον θάνατό της. Λόγω της οικονομικής στενότητας, η μητέρα παραιτείται από το να ολοκληρώσει τις πανεπιστημιακές σπουδές της, ψάχνει και βρίσκει μια εργασία.

Η αφηγούμενη ιστορία συνοδεύεται από πολύ πάθος.

Η Κ. δηλώνει ότι ο πατέρας της (ο οποίος απεβίωσε περίπου πριν από επτά χρόνια) ήταν ένα άτομο πολύ λίγο διαθέσιμο και αρκετά ανεύθυνο. Το αντίθετο από τη μητέρα, την οποία περιγράφει και εξιστορεί ως μια γυναίκα απόλυτα αφιερωμένη στις ανάγκες της κόρης και πολύ δοσμένη στην εργασία της (σε μια φαρμακευτική εταιρία).

Αυτή τη στιγμή η Κ. μετακινεί τον ξύλινο χαρακτήρα που είχε τοποθετήσει κοντά στη μητέρα και τον οποίο, στη συνέχεια, ενώ σχολίαζε γύρω από τις εντάσεις ανάμεσα στους συζύγους, είχε απομακρύνει απέξω από την περιοχή που προσδιορίζεται ως «χώρος της οικογένειας».

Στο σπίτι ήταν και η θεία, που περιγράφεται ως «υποκατάστατη μαμά» και σε αρμονική σχέση με την ανιψιά της, στη δική μας περίπτωση μια «μητέρα» της Κ., και άρα προστίθεται ένας ακόμα ξύλινος χαρακτήρας θηλυκού φύλου «μεγάλων» διαστάσεων και με το ίδιο χρώμα με αυτό της μητέρας, δίπλα σε αυτή.

Σε αυτό το σημείο, και μέχρι το τέλος, το ταμπλό και οι χαρακτήρες θα παραμείνουν έτσι:

Αυτό που θυμάται η αφηγήτρια γύρω από τη σχέση ανάμεσα στον πατέρα και τη μητέρα της είναι μνήμες συνδεδεμένες με την τριγωνοποίηση: στον χρόνο που περνούσε μαζί του, ο πατέρας μάλλον επέμενε να την κάνει συμμετοχο της έντονης κριτικής που ασκούσε στην πρώην σύζυγό του. Συγχρόνως, συχνά, όταν ετοιμαζόταν για να πάει να συναντήσει τον πατέρα της, η μητέρα της ζητούσε να του υπενθυμίσει να πληρώσει τη διατροφή.

Η Κ. συνεχίζει, πολύ συγκινημένη, την αφήγησή της. Ήταν καλή μαθήτρια, σε όλες τις φάσεις της σχολικής της φοίτησης. Ωστόσο, αναφέρει ότι η μητέρα (και η θεία) την έγραφαν σε Καθολικά Σχολεία, στο Δημοτικό, στο Γυμνάσιο, και στο Λύκειο. Κυρίως στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο, θυμάται μια κάποια υποκειμενική δυσφορία, σχετικά με το γεγονός ότι δεν την «καλοβλέπανε» οι διδάσκοντες, εφόσον ήταν «κόρη χωρισμένων». Για το σπίτι, οι αφηγήσεις της παραμένουν αγκιστρωμένες γύρω από την ψυχική δύναμη της μητέρας, στην προσπάθεια που καταβάλλει για να φέρει βόλτα τα του σπιτιού, στην υποστήριξη της θείας, την οικονομική και τη φυσική της παρουσία. Η Κ., μιλώντας διαρκώς για τους χαρακτήρες στο ταμπλό, διηγείται ότι πάντα την άγγιζαν αυτές οι κοπιώδεις προσπάθειες, και ότι πολύ την ενέπνεε αυτό το δοσμένο μοντέλο της «θυσίας». Φαίνεται ξεκάθαρα, ότι όλο αυτό είχε λειτουργήσει ως ένα ισχυρό «αποτύπωμα». Η Κ. προσπαθούσε να διαβάσει όσο περισσότερο μπορούσε, καταφέροντας να έχει καλά αποτελέσματα, πιο πολύ για την ικανοποίηση της μητέρας και της θείας.

Σε ότι αφορά τον πατέρα της, η Κ αναφέρει ότι όταν εκείνη ήταν περίπου δεκαπέντε ετών, ο πατέρας της μετακομίζει σε μια χώρα της Ασίας, φτιάχνει εκεί μια νέα οικογένεια, και ότι πεθαίνει στο εξωτερικό πριν από περίπου επτά χρόνια. Αυτά τα χρόνια, η σχέση ανάμεσα στην κόρη και τον πατέρα ήταν απόλυτα επεισοδιακή.

Η Κ., μετά από ερώτημα του θεραπευτή, αναφέρει γύρω από το πεδίο των σχέσεων με συνομήλικους, ότι είχε πραγματικές φιλίες στην εφηβεία και την μετ-εφηβεία: ένα επαρκή

αριθμό από φίλες και φίλους, αρκετά συχνές εξόδους (πάντοτε αποδεκτές από τη μητέρα και τη θεία) και εμπειρίες ικανοποιητικές και ψυχαγωγικές.

Η επιλογή της Σχολής του Πανεπιστημίου (Κοινωνιολογία) έγινε καλά δεκτή από τη μητέρα.

Καθώς η Κ. πλησίαζε στην τελική φάση των Πανεπιστημιακών της σπουδών, η θεία της αρχίζει να ασθενεί. Η ασθένεια αυτή επηρεάζει με πολύ έντονο τρόπο τη μητέρα και, τόσο έμμεσα όσο και άμεσα, την ίδια την Κ. Η θεία της πεθαίνει, μετά από μερικούς μήνες. Η Κ. αφηγείται το ότι η μητέρα της βίωσε πολύ βαριά αυτή την απώλεια, υποφέροντας από κατάθλιψη, η οποία αντιμετωπίστηκε με φαρμακευτική αγωγή. Η Κ. προσπαθεί να μοιράζεται ανάμεσα στο διάβασμα, τις φιλίες, τις σχέσεις με το άλλο φύλο και τη στήριξη της μητέρας της. Είναι για εκείνη μια πολύ δύσκολη περίοδος, της οποίας έπεται η απόφασή της να μεταβεί στο Μιλάνο για να κάνει ένα μάστερ.

Η Κ. διηγείται ότι αναχώρησε γεμάτη αμφιβολίες και «με το Χαναχ στη βαλίτσα». Επιστρέφει πολύ συχνά στη Ρώμη, επιπλέον λόγω του ότι η μητέρα της εξακολουθεί να είναι καταθλιπτική. Καταφέρνει να ολοκληρώσει το μάστερ και επιστρέφει στη Ρώμη. Παρότι είναι πολύ παρούσα στη ζωή της μητέρας της, δοκιμάζει το να ζήσει μόνη της. Σε αυτή τη φάση, συναντάει τον μελλοντικό της σύζυγο και ξεκινάει η σχέση τους.

Η αφήγηση, σύμφωνα με πρωτόκολλο, τερματίζεται εδώ.

Στο τέλος, ο θεραπευτής θέτει στην Κ. τις ακόλουθες ερωτήσεις:

Τι πράγμα σου φαίνεται ότι πήρες από τη μαμά; Και τι από τον μπαμπά;

Η Κ. λέει ότι από τον μπαμπά δεν πήρε σχεδόν τίποτε, ενώ από τη μαμά σχεδόν τα πάντα.

Κάνει επίσης (σύμφωνα με πρωτόκολλο), την ερώτηση για τον «τύπο της κόρης» που η μητέρα της θα μπορούσε να περιγράψει για εκείνη. Η απάντησή της Κ. είναι «σύμφωνα με τη μητέρα μου, είμαι μια υπάκουη και πολύ υπεύθυνη κόρη».

Αντίθετα, ο πατέρας της θα μπορούσε να πει ότι εκείνη ήταν «μια καλή κόρη, αλλά ταγμένη υπερβολικά στο πλευρό της μητέρας»,

Στο τέλος ο θεραπευτής αποχαιρετά τους συζύγους, σχολιάζοντας ότι ήταν μια πολύ συναισθηματική αφήγηση, ότι η Κ. επέδειξε μεγάλη διαθεσιμότητα και ότι ο Α. σεβάστηκε την προτροπή της ακρόασης και της σιωπής.

Μετά από δύο εβδομάδες, οι σύζυγοι επιστρέφουν, και είναι η σειρά του Α.

Ο Α. είναι ο δεύτερος γιος ενός ζευγαριού το οποίο ο ίδιος χαρακτηρίζει «πολύ άσχημα ταιριασμένο», σε ό,τι αφορά τους χαρακτήρες τους αλλά και τις οικογένειες καταγωγής. Ο πατέρας προέρχεται από μια οικογένεια που θεωρείται ως «πολύ ακαδημαϊκή»: υπάρχουν διάφοροι πανεπιστημιακοί καθηγητές και υπερβολική ποσότητα υπεροψίας. Αντίθετα, η

μητέρα, προέρχεται από μια αστική οικογένεια με λιγότερες αξιώσεις. Ο Α. έχει έναν αδερφό δύο χρόνια μεγαλύτερο.

Ο Α. διηγείται ότι οι γονείς του ήταν από πάντα σε μόνιμη αντιπαράθεση. «Παίζοντας» με τους ξύλινους χαρακτήρες, τους τοποθετεί προοδευτικά απομακρυσμένους. Στην αρχή βάζει τον εαυτό του κοντά στη μητέρα του και μετά, στη διάρκεια της αφήγησης, θα μετακινηθεί στην πλευρά του πατέρα του. Χαρακτηρίζει τον μεγάλο του αδερφό ως «ικανό» στο να απομακρύνεται από τους διαπληκτισμούς των δύο γονέων και στο «να κάνει το δικό του», ενώ ο ίδιος, είτε έμπαινε στη μέση για να δώσει δίκιο σε έναν από τους δύο «αντιπάλους», είτε καθόταν μπροστά στην τηλεόραση να παρακολουθεί παιδικά προγράμματα, περνώντας απαρατήρητος, χωρίς να τον λαμβάνουν υπόψη, αφρόντιστος. Ήταν τόσο έντονη η επαναληπτικότητα των συγκρούσεων ανάμεσα στον πατέρα και τη μητέρα, που όλη η οικογένεια σχεδόν δεν διατηρούσε κοινωνικές σχέσεις. Τα αίτια των συγκρούσεων ήταν ποικίλα και οι καυγάδες ξεκινούσαν από τη στιγμή που ο πατέρας επέστρεφε από την εργασία του, νωρίς το απόγευμα, και πήγαινε να ξεκουραστεί. Με το που ξυπνούσε, εκείνος και η μητέρα ξεκινούσαν τον «χορό τους». Ένα από τα επαναλαμβανόμενα (καθημερινά, κοινά) αίτια σύγκρουσης ήταν η συνήθεια του πατέρα να καπνίζει και να πίνει αλκοόλ, την οποία η μητέρα θεωρούσε υπερβολική.

Ο Α. αναφέρει ότι τα επεισόδια αυτά ήταν εξαιρετικά σκληρά, παρότι ήταν η καθημερινότητα.

Το μοναδικό άτομο που κυκλοφορούσε μέσα στο σπίτι ήταν η αδερφή του πατέρα, η οποία είχε μια κάποια ικανότητα διαμεσολάβησης ανάμεσα στους δύο συζύγους. Όντως, προσθέτει έναν ακόμα χαρακτήρα στους υπάρχοντες τέσσερις που αναπαριστούν την οικογένεια. Η μοναδική ευκαιρία που είχε για να συναντηθεί με άλλους ανθρώπους στο σπίτι, δινόταν από κάποιες συναντήσεις ενηλίκων, η θεματική των οποίων αφορούσε στην κατάσταση της σχέσης ανάμεσα στους γονείς του, και στις οποίες συμμετείχαν, εκτός από τη θεία που είχε ήδη αναφέρει, ένα ακόμα ζευγάρι συγγενών, από την πλευρά του πατέρα του. Ο ίδιος θυμάται, με έναν ιδιαίτερο τρόπο, έναν άλλο θείο του, τον οποίο αναπαριστά με ένα χαρακτήρα που τοποθετεί έξω από τον στενό κύκλο της οικογένειας.

Αναφέρει, επίσης, ότι η σχολική του επίδοση ήταν πάντοτε μόλις επαρκής και ότι η σχολική τάξη ήταν το μόνο πλαίσιο στο οποίο μπορούσε να συναντήσει άλλους συνομηλίκους. Γύρω στα δεκατέσσερά του, παθαίνεται με το άθλημα του βόλεϊ και, σαν από θαύμα (σύμφωνα με τον αφηγητή), οι γονείς του το επιτρέπουν. Έτσι, αρχίζει μια πολύ έντονη ενασχόληση στο πεδίο του αθλητισμού, η οποία παραμένει, παρόλα αυτά, ολοκληρωτικά αδιάφορη στους γονείς. Ο Α. διηγείται ότι ο πατέρας του ουδέποτε παρακολούθησε έστω έναν από τους αγώνες του, παρότι η επίδοσή του στο άθλημα αυτό ήταν ικανοποιητικού επιπέδου.

Το ταμπλό, μετά από αυτές τις υποδείξεις, φαίνεται έτσι:

Η εντύπωση που δημιουργείται, είναι ότι ο Α. αρέσκεται στο να επιβεβαιώνει τον ρόλο του ως «θύματος» των γονιών του, οι οποίοι -χωρίς να είναι χωρισμένοι- ήταν πάντοτε σκληρά αντικρουόμενοι, το ότι κάποιες φορές τον έβαζαν «στη μέση» και ότι απλώς τον αγνούσαν τις περισσότερες φορές. Στο τέλος αναφέρει, επίσης, ότι είχε μια σχέση αδιαφορίας με τον μεγαλύτερο αδερφό του, τον οποίο όμως ένωθε και μέσω της απουσίας του ως σύμμαχο, για να μετριάσει την κατάσταση της εγκατάλειψης που είχε βιώσει από τους γονείς του.

Ο αφηγητής διηγείται ένα πιο πρόσφατο επεισόδιο (περίπου πριν οκτώ χρόνια): ήταν διακοπές στη θάλασσα, σε ένα παραθαλάσσιο οικιστικό κέντρο, ο ίδιος ήταν στην παραλία και τον κάλεσαν επειγόντως καθώς ο πατέρας του αισθάνθηκε άσχημα. Η μητέρα (αναφέρει ο Α.) ήταν σε ένα άλλο σπίτι και δεν ειδοποιήθηκε παρά αρκετά αργότερα. Ο Α. βρήκε τον πατέρα του πεσμένο στον δρόμο, σχεδόν χωρίς να αναπνέει. Τότε λοιπόν προσπαθεί να του κάνει τεχνητή αναπνοή και ο πατέρας συνέρχεται. Τελικά, φτάνει το ασθενοφόρο και τον μεταφέρει στο κοντινότερο νοσοκομείο. Προς στιγμήν, ο πατέρας φαίνεται να ανακάμπτει, αλλά μετά προσβάλλεται και από επόμενο ισχαιμικό επεισόδιο και πεθαίνει μετά από δέκα ημέρες.

Ο Α. διηγείται ότι αυτή η περίπτωση υπήρξε για εκείνον εξαιρετικά έντονη από συναισθηματικής πλευράς. Και ότι, ήδη, από καιρό πριν, άλλαζε η οπτική του γύρω από την υπάρχουσα κατάσταση: από μια αντιληπτική θέση στην οποία όλη την ευθύνη για τις εντάσεις στο σπίτι την είχε ο πατέρας, σε μια περισσότερο ισορροπημένη οπτική, στην οποία και η μητέρα εθεωρείτο ότι αλληλεπιδρά ενεργητικά στις συζυγικές συγκρούσεις.

Ο θεραπευτής θέτει στον Α. τις ίδιες ερωτήσεις, που είχε κάνει στο τέλος και στην Κ.

Ο Α. απαντά ότι από τη μητέρα του πήρε τον πεισματικό και ισχυρογνώμονα χαρακτήρα, ενώ από τον πατέρα του πήρε την εσωστρέφεια, μια κάποια ροπή προς τη μοναχικότητα και μια ψυχική ευγένεια.

Ο πατέρας του Α. θα μπορούσε να πει ότι εκείνος υπήρξε ένας γιος «ίδιος με τη μητέρα του», ενώ η μητέρα θα μπορούσε να τον θεωρεί έναν «πολύ εσωστρεφή» γιο.

Ο θεραπευτής κλείνει τη συνεδρία δίνοντας στο ζευγάρι το ραντεβού για την επόμενη «συνεδρία της επιστροφής».

Αυτή η συνεδρία ξεκινάει με το αίτημα για ένα feedback από τους συντρόφους: πώς αντιλήφθηκαν τις συνεδρίες της αφήγησης; Και οι δύο δηλώνουν πολύ ευχαριστημένοι και λένε ότι συγκινήθηκαν πολύ.

Η επιστροφή βασίζεται στα ακόλουθα σημεία:

A. Και οι δύο σύντροφοι, όπως αναφέρουν, προέρχονται από οικογένειες στις οποίες βίωσαν συναισθηματικά ελλείμματα, αν και διαφορετικού τύπου.

B. Και οι δύο είχαν τριγωνοποιηθεί μέσα στις συγκρούσεις των γονέων.

Γ. Και οι δύο είχαν «δυνατές μητέρες».

Δ. Στην ιστορία που αφηγήθηκε η Κ. το αρσενικό πρότυπο φαίνεται πολύ αδύναμο. Ενώ το θηλυκό πρότυπο (μητέρα και θεία) φαντάζει πολύ δυνατό. Έτσι, η Κ είναι πολύ απαιτητική με τους άντρες και τους προσεγγίζει με μια κάποια δυσπιστία⁴.

Ε. Η Κ. δοκιμάστηκε σε ένα οικογενειακό σύστημα που όχι μόνο ήταν χωρίς άντρες, αλλά ήταν επίσης και βασισμένο σε έναν χωρισμό. Έτσι, για εκείνη ο χωρισμός «δεν είναι μεγάλο πρόβλημα⁵».

Ζ. Στην ιστορία που αφηγήθηκε ο Α, υπάρχει μια συνεχής, και κατά έναν τρόπο αποτυχημένη, προσπάθεια να απομακρυνθεί από τις εντάσεις ανάμεσα στους γονείς. Έτσι, ο Α. από πάντοτε φοβόταν πολύ την ένταση, και ακόμα και με την Κ. τείνει να την αποφύγει, προσπαθώντας να ελαχιστοποιήσει τόσο τις διαφορές, όσο και τις παρεξηγήσεις⁶.

Η. Στην ιστορία της Κ. διαφαίνονται είτε οι δυσκολίες που οφείλονται στις διαφορές (ο αποκλεισμός που βιώθηκε στο Καθολικό Σχολείο), είτε μια προσέγγιση πολύ «κριτική», η οποία μπορεί να ειδωθεί ως μια προσπάθεια να ευχαριστήσει τη μητέρα και τη θεία για τις προσπάθειές τους.

Θ. Επίσης, για την Κ. η απομάκρυνση (από τη μητέρα) προκάλεσε τις ενοχές. Αυτές ακολουθούν την περίοδο στην οποία προσέφερε μεγάλη στήριξη στη μητέρα, λόγω του θανάτου της θείας.

⁴ Η Κ., τη στιγμή αυτής της αποκατάστασης, δηλώνει ότι είναι σύμφωνη. Διηγείται ότι ακόμα και προς όλους τους φίλους της είχε μια στάση πολύ προσεκτική και με λίγη εμπιστοσύνη

⁵ Ακόμα κι εδώ, η Κ. κάνει νόημα και λέει ότι δεν φοβάται τον χωρισμό από τον Α.

⁶ Εδώ είναι ο Α. που συμφωνεί απολύτως με το σημείο της αποκατάστασης.

Ι. Το βίωμα του Α. στην αφήγησή του είναι αυτό του γιου και εκείνο του αδελφού, που είναι ή παραμελημένος ή μπλεγμένος (μεταξύ δύο). Από αυτό θα μπορούσε να προέρχεται ο φόβος για τον χωρισμό και για την αύξηση της έντασης στο ζευγάρι.

Κ. Για τον Α. η οικογένεια καταγωγής του ήταν μια οικογένεια κλειστή και απομονωμένη, από την οποία κατάφερε να απομακρυνθεί μόνο μέσω του βόλει. Ακόμα όμως και σε αυτόν τον τομέα, η αφήγησή του δείχνει μια σχεδόν ολοκληρωτική έλλειψη αναγνώρισης και υποστήριξης.

Λ. Η αφήγηση του Α. παρουσιάζει έναν κατασταλμένο θυμό απέναντι στη συνολική κατάσταση της οικογένειας. Συγκεκριμένα, προς τον αδερφό του που του στέρησε τη στήριξη και μια συμμαχία.

Μ. Για τον Α., σημαντικά σημεία είναι τόσο η δραματική προσπάθεια να επαναφέρει στη ζωή τον πατέρα, όσο και η πιο ισορροπημένη απόδοση των ευθυνών για τις συγκρούσεις ανάμεσα στους γονείς (απόμια ανάγνωση στην οποία όλη η ευθύνη ανήκει στον πατέρα του, σε μια άλλη στην οποία και η μητέρα έχει τις δικές της ευθύνες).

Οι δύο σύντροφοι είναι πολύ σύντονοι με τα σχόλια του θεραπευτή. Και συμφωνούν, ακόμα, και στο γεγονός ότι αυτά τα «αποτυπώματα» έχουν μεγάλη σημασία στην τωρινή τους κρίση. Η συνεδρία της επιστροφής τελειώνει με την ιδέα του να εργαστούν ακόμα πάνω σε αυτά τα θέματά τους.

Στις επόμενες δύο συνεδρίες από την επιστροφή, οι σύζυγοι αναφέρουν μια μεγάλη αύξηση της μεταξύ τους έντασης, λόγω της επιλογής της Κ. να πληρώσει για τη μητέρα της αρκετά ακριβές διακοπές, ενώ στο μεταξύ η μητέρα της έχασε τη δουλειά της. Οι διακοπές είχαν προγραμματιστεί σε έναν προηγούμενο χρόνο, πριν από την απόλυση της μητέρας της και, η Κ. προσθέτει, ότι ακριβώς για τον λόγο αυτόν δε νιώθει άνετα να στερήσει την κρουαζιέρα στη μητέρα της. Ο Α. είναι πολύ θυμωμένος και επισημαίνει ότι σε μια τέτοια στιγμή οικονομικής δυσκολίας μπορεί να γίνει μια φτηνότερη επιλογή. Επιμένει στο γεγονός ότι η δική του τοποθέτηση είναι ξεκάθαρα λογική.

Ο θεραπευτής επαναφέρει τους δύο στις προηγούμενες αφηγήσεις, επιβεβαιώνει ότι η Κ. νιώθει ακόμα υπόχρεη απέναντι στη μητέρα της και ότι ο Α. βιώνει τη σύζυγό του υπερβολικά δεμένη με εκείνη.

Ο Α. επιβεβαιώνει, και ακόμα του ξεφύγει, ότι αυτό που νιώθει είναι «επίσης» ζήλια για τη σύζυγό του και για τη σχέση με τη μητέρα της.

Παρατηρήσεις πάνω στο εργαλείο GMC © εφαρμοσμένο στο συγκεκριμένο κλινικό περιστατικό

Το να έχεις εργαστεί πάνω στις οικογενειακές ιστορίες των ασθενών χρησιμοποιώντας το συγκεκριμένο εργαλείο, επέτρεψε, τόσο στους θεραπευτές όσο και στους θεραπευόμενους, να εντοπίζουν περισσότερα στοιχεία με όρους απόστασης/κοντινότητας στις οικογενειακές σχέσεις, επιτρέποντας έτσι να αντιμετωπιστούν με άμεσο τρόπο, δια μέσου της χρήσης των ξύλινων χαρακτήρων, τα συνδεδεμένα με το βίωμα συναισθήματα. Η συναισθηματική συμμετοχή ήταν πολύ έντονη (και είναι ακόμα, μιας και η θεραπευτική αντιμετώπιση, τη στιγμή της συγγραφής αυτού του άρθρου είναι ακόμα σε εξέλιξη) και οι κατευθύνσεις που χρησιμοποιήθηκαν ακόμα και στη συνεδρία της επιστροφής εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται ευρέως στη συνέχιση της θεραπείας.

Συμπεράσματα

Το εργαλείο GMC © φαίνεται να έχει εύκολη και αποτελεσματική εφαρμογή στη θεραπεία του ζεύγους, με πιο σημαντική σκοπιμότητά του εκείνη του να εισαγάγει σε μια μορφή δυναμική και απλή την ιστορία των οικογενειών καταγωγής των συντρόφων, ως θεμελιακό στοιχείο της σύστασης και της δόμησης του συζυγικού ζεύγους και ως έδαφος για την έρευνα και τον εστιασμό στα συμβάντα, στις συνήθειες, τις προσδοκίες και τους ρόλους που είχαν στο παρελθόν και οι οποίοι διατηρούν ξεχωριστή σημασία στη γέννηση των δυσκολιών ανάμεσα στους συντρόφους.

Το GMC © χρησιμοποιήθηκε τόσο στην περίπτωση της θεραπείας ζεύγους στο πλαίσιο του ιδιωτικού τομέα, όσο και στη θεραπεία, στη διαμεσολάβηση, και στη συμβουλευτική ζεύγους στα πλαίσια του δημόσιου τομέα. Δεν επισημάνθηκαν σημαντικές διαφορές οποιουδήποτε είδους στη χρήση του στο εσωτερικό των δύο διαφορετικών πλαισίων (ιδιωτικό και δημόσιο). Στην περίπτωση των δημόσιων υπηρεσιών (πρόκειται για δύο κέντρα συμβουλευτικής οικογένειας), οι θεραπευόμενοι εξέφρασαν μάλλον μεγαλύτερη περιέργεια και ενδιαφέρον γύρω από αυτή την προσφορά της διαδρομής του GMC ©. Επομένως, στην ουσία, η συστηματική χρήση του GMC © φαίνεται να είναι απόλυτα δυνατή και εφαρμόσιμη (όταν συντρέχουν τα κριτήρια τα οποία παρατέθηκαν προηγούμενα) στη δουλειά με τα ζευγάρια που πραγματοποιείται σε δημόσιες δομές.

Όλοι οι ασθενείς στους οποίους χορηγήθηκε (οι οποίοι υποβλήθηκαν στη χρήση του εργαλείου) εξέφρασαν το ενδιαφέρον, τη συμμετοχή και την περιέργειά τους. Έως τώρα, στιγμή στην οποία γράφεται το παρόν άρθρο, είναι πενήντα έξι (56) τα ζευγάρια που υποβλήθηκαν στο GMC ©. Σε καμία περίπτωση δεν υπήρξε άρνηση από θεραπευόμενο στην πρόταση. Η χρήση του GMC © έγινε σε διαφορετικούς χρόνους: ανάμεσα στην τέταρτη και την έκτη συνεδρία, εκτός από δύο περιπτώσεις. Σε μία από αυτές τις δύο το GMC © χρησιμοποιήθηκε στη δέκατη συνεδρία (σε σύνολο εικοσιενός). Στην άλλη περίπτωση το GMC © προτάθηκε στο τέλος μιας διαδρομής εικοσιτριών συνεδριών, με διαφορετική στίξη: ακριβώς, ως κατάληξη μιας διαδρομής, στη διάρκεια της οποίας επισημάνθηκε περισσότερες

φορές η σημασία των οικογενειών καταγωγής στην ιστορία του ζεύγους. Οι θεραπευτικές διαδρομές των 56 ζευγαριών είχαν διαφορετικά αποτελέσματα και διάρκεια. Αυτό καταδεικνύει ότι το GMC © είναι ένα εργαλείο χρήσιμο και κατάλληλο, αλλά, βεβαίως, και ότι από μόνο του δε μπορεί να καθορίσει, ή ακόμα και να εξηγήσει, την πορεία μιας θεραπείας ζεύγους.

Η οικογενειακή ιστορία του καθενός από τους δύο συντρόφους συνοδεύτηκε πάντοτε από τη συναισθηματική συμμετοχή, τη συγκίνηση και την έντονη εμπλοκή (εκτός από τρεις περιπτώσεις, στις οποίες ο ένας από τους δύο συντρόφους αφηγήθηκε για την οικογένεια καταγωγής του χωρίς καμία ιδιαίτερη συναισθηματική συμμετοχή). Αλλά και η ακρόαση του συντρόφου που δεν διηγείται είναι συμμετοχική: ακόμα και γνωρίζοντας τα στοιχεία της αφήγησης, το γεγονός ότι τα ακούει σε ένα πλαίσιο και σε μια νέα διάσταση, δημιουργεί ενδιαφέρον. Πολλά ζευγάρια αφηγούνται ότι, μετά από τις συνεδρίες, βρέθηκαν να μιλούν και να συζητούν για τα όσα εκτέθηκαν από τον καθέναν τους.

Το εργαλείο είναι ευέλικτο και η χρήση του μπορεί να μετατεθεί χρονικά στη θεραπευτική διαδικασία χωρίς μεγάλες δυσκολίες, αν και παραμένει ιδανική η εισαγωγή του στο πρώτο μέρος της διαδρομής, όπως ήδη ειπώθηκε, μετά από τις πρώτες τρεις ή τέσσερις συνεδρίες, όταν έχει δημιουργηθεί μια θεραπευτική συμμαχία, ικανή να εστιάσει τα κύρια στοιχεία που έχει φέρει ο σύντροφος.

Η απαίτηση του να δημιουργηθεί ένα διάστημα τριών συνεδριών στο οποίο δεν θα συζητηθούν οι καθημερινές κρίσεις, οι προηγούμενες εντάσεις και οι συνήθειες καταστάσεις αναβλητικότητας (τα καθημερινά αδιέξοδα) μέσα στο ζευγάρι, δηλαδή δεν θα υπάρξει συσσώρευση στοιχείων σύγκρουσης, φαίνεται ότι παράγει μια εμπειρία μέσα στην οποία είναι δυνατό να αφηγηθεί και να ακούσει το κάθε μέλος του ζεύγους, να διερευνήσει πτυχές της δικής του προσωπικής ιστορίας και μέσα από αυτήν να γίνει θεώρηση της αντίστοιχης ιστορίας της συζυγικής σχέσης, χωρίς συγκρούσεις, αμοιβαίες κατηγορίες και άλλα στοιχεία διαδραμάτισης.

Το πρωτόκολλο το οποίο συγκροτήθηκε και εξελίχθηκε για τον τρόπο χορήγησης του εργαλείου είναι ξεκάθαρο και η εκτέλεσή του είναι απλή.

Η αποκατάσταση (επιστροφή του νοήματος) αναδεικνύεται με αληθοφάνεια ως μια θεραπευτική παρέμβαση η οποία, την ίδια στιγμή, μειώνει και το φορτίο των ενοχών του καθενός, επειδή εκχωρεί αποφασιστικά στοιχεία στις προβληματικές διαστάσεις των οικογενειακών ιστοριών, αντί αυτά να αποδοθούν στα μεμονωμένα άτομα και τις συνειδητές επιλογές τους. Κατά τη διάρκεια της αποκατάστασης έχουν αναφερθεί στιγμές έντονης συμμετοχής, καθώς και αιτήματα για εμβάθυνση, ενώ αντίθετα ήταν ελάχιστες οι περιπτώσεις στις οποίες ένας ή και οι δύο σύντροφοι εκδήλωσαν τη διαφωνία τους με τις παρατηρήσεις των θεραπευτών.

Επίσης, αναφέρεται και μια διάσταση χρησιμότητας των δεδομένων και των πληροφοριών τα οποία έχουν συγκεντρωθεί στις τρεις συνεδρίες στη συνέχιση της θεραπείας. Υπήρξε σύνηθες φαινόμενο το να γίνονται αναφορές στα (ενδεικτικά) στοιχεία που περιέχονται μέσα στις

ιστορίες, καθώς και στις αποκαταστάσεις, ακόμα και στις επόμενες φάσεις της θεραπείας, είτε από την πλευρά των θεραπευτών, είτε των θεραπευομένων. Από αυτή τη σκοπιά η επιστροφή, στην τρίτη συνεδρία του πρωτοκόλλου, αποτυπώνεται σε μια θεραπευτική παρέμβαση, ισχυρή και εστιασμένη, απαντώντας στο ερώτημα γύρω από το ποια στοιχεία των αντίστοιχων οικογενειών καταγωγής υπήρξαν, με κάποιο τρόπο, στην απαρχή των δυσκολιών του ζεύγους.

Για τη χορήγησή του, το εργαλείο GMC © απαιτεί (εκτός από το σετ με τους χαρακτήρες και μια βάση (επιφάνεια) μια πολύ σύντομη εκπαίδευση, διάρκειας οκτώ με δέκα ώρες.

Συμπερασματικά, το GMC © χαρακτηρίζεται ως ένα απλό και αποτελεσματικό εργαλείο, βασισμένο σε ξεκάθαρα θεωρητικά και θεωρητικά-κλινικά στοιχεία, τα οποία είναι γενικά αποδεκτά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Andolfi M. e Cigoli V., a cura di (2003). La famiglia d'origine. L'incontro in psicoterapia e nella formazione. Milano: Franco Angeli. ISBN: 9788846448453

Bogliolo C., Capone D., Genovesi I., Puleggio A. (2012). Dalla scultura alla rappresentazione spaziale della famiglia. Trasmissione transgenerazionale, evocazioni, emozioni nella formazione e in psicoterapia. Roma: Armando Editore. ISBN: 9788866770220

Boszormenyi-Nagy I., Spark G.M. (1988). Lealtà invisibili. La reciprocità nella terapia familiare intergenerazionale. Roma: Astrolabio Ubaldini. ISBN: 978-88-340-0924-6

Bowen M. (1979). Dalla famiglia all'individuo. Roma: Astrolabio Ubaldini. ISBN 9788834006399

Caillè P. (2007). Uno e uno fanno tre. Roma: Armando Editore. ISBN: 886081049-6

Canevaro A. (1988). Crisi matrimoniale e contesto trigerazionale. Un modello sistemico di terapia breve. In: Andolfi M., Angelo C. e Saccu C., a cura di, La coppia in crisi. Roma: ITF.

Canevaro, A.A. (1982). El contexto trigeracional en terapia familiar. Terapia Familiar. 9: 101-118

Coletti, M., Alberti, F., Bellucci E.M., Patruno, C., Viscosi, A. (2015) Coppie e

famiglie di origine genogramma mobile per coppie (GMC © ©). Un metodo esplorativo e terapeutico. Psicobiettivo, 2015 Fascicolo: 2 Franco Angeli Editore. DOI: 10.3280/PSOB2015-002006

Eckblad, G. and Vandvik, I. H. (1992). A computerized scoring procedure for the Kvebæk Family Sculpture Technique applied to families of children with rheumatic diseases. Family Process, 31: 85-98. DOI: 10.1111/j.1545-5300.1992.00085.x

- Erikson E.H. (1963). Youth: Change and challenge. New York: Basic Books. HQ796 .E65 1963
- Framo J. (1996). Terapia intergenerazionale. Un modello di lavoro con la famiglia d'origine. Milano: Raffaello Cortina. ISBN: 88-7078-405-3
- Gil E. (2003). Play genograms. In: Sori C.F. and Hecker, a cura di, The therapist's notebook for children and adolescents: Homework, handouts, and activities for use in psychotherapy. New York: Haworth Press.
- Goldbeter-Merinfeld E., Linares J. L., Onnis L. , Romano E. e Vannotti M. (2012). La terapia familiare in Europa. Invenzione a cinque voci. Milano: Franco Angeli. ISBN: 9788820403249
- Jefferson C. (1978). Some notes on the use of family sculpture in therapy. Family Process, 17: 69-76. DOI: 10.1111/j.1545-5300.1978.00069.x
- Kelsey-Smith M., Beavers W.R. (1981). Family assessment: centripetal and centrifugal family systems. American Journal of Family Therapy, 9: 3-12. DOI: 10.1080/01926188108250419.
- Kroeber A.L. (1925). Handbook of the Indians of California. Bureau of American Ethnology Bulletin 78. Washington: United States Government Printing Office.
- McGoldrick, M., Gerson R. (1985). Genograms: Assessment and Intervention. New York: W.W. Norton. ISBN: 9780393705096.
- Minuchin S. (1977). Famiglie e terapia della famiglia. Roma: Astrolabio Ubaldini. ISBN: 9788834000946
- Montagano S., Pazzagli A. (2002). Il genogramma. Teatro di alchimie familiari. Milano: Franco Angeli. ISBN 88-204-3389-3
- Onnis L., Di Gennaro A., Cespa G., Agostini B., Chouy A., Dentale R.C., Quinzi P. (1994). Sculpting Present and Future: A Systemic Intervention Model Applied to Psychosomatic Families. Family Process 33: 341-355. DOI: 10.1111/j.1545-5300.1994.00341.x
- Onnis L. Bernardini M., Leonelli A., Mulè AM. Vietri A., Romano C.. (2012). Les sculptures du temps familiale. Un method de "narration analogique". Cahiers critiques de thérapie familiale et de pratiques de réseaux. 48: 31-57. DOI: 10.3917/ctf.048.0031.
- Onnis L. Bernardini M., Leonelli A., Mulè AM. Vietri A., Romano C. (2013). Le sculpture del tempo familiare. Un metodo di "narrazione analogica". Ecologia della mente 1: 5-27. DOI: 10.1712/1323.14665
- Stierlin H. (1973). The adolescent in family therapy. New York: The Guilford Press.
- Vallario L. (2008). La scultura della famiglia. Teoria e tecnica di uno strumento tra valutazione e terapia. Milano: Franco Angeli. ISBN: 9788856836643

Wilson E.O. (1975). *Sociobiology: The New Synthesis*. Cambridge: Harvard University Press.
ISBN 9780674002357